

Kwestia bezrobocia na Ukrainie- problemy i sposoby ich rozwiązywania

The problem of unemployment in Ukraine: ethical aspects
and possible solutions

Wstęp

Współcześnie, kiedy jednym z decydujących czynników rozwoju ekonomii staje się kapitał ludzki, kwestia efektywnego funkcjonowania na rynku pracy, którego ważną cechą jest poziom bezrobocia w kraju, okazuje się coraz bardziej aktualna. W ciągu ostatnich dziesięcioleci podejścia do istoty pracy, zatrudnienia ludności, przyczyn powstania bezrobocia, motywacji poszukiwań pracy i innych jej aspektów kardynalnie się zmieniały.

Bezrobocie i podstawowe podejścia do jego interpretowania

Bezrobocie to jeden z najbardziej istotnych problemów współczesnego społeczeństwa światowego. W uchwale Ukrainy „O zatrudnieniu ludności” (2013) zostało zapisane, że bezrobocie to zjawisko społeczno-ekonomiczne, w związku z którym część osób nie ma możliwości realizowania swojego prawa do pracy oraz otrzymania pensji (wynagrodzenia) jako źródła do istnienia¹, co doprowadza do ich zbędności w społeczeństwie. Zgodnie z określeniem Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP, 2016) bezrobotny to osoba w wieku od 15 do 70 lat (zarejestrowana lub niezare-

1 Про зайнятість населення: Закон України із змінами, внесеними згідно з Законом № 406-VII від 04.07.2013 р. ст. 243, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>, [dostęp: 17.08.2016].

jestrowana w państwowym urzędzie pracy), spełniająca jednocześnie trzy warunki: nie ma pracy (dochodu); aktywnie poszukuje pracy lub próbuje organizować własną pracę w ciągu ostatnich 4 tygodni; gotowa jest zacząć pracować w ciągu dwóch najbliższych tygodni².

Obecnie na świecie około 800 mln osób, czyli co trzecia osoba pełno-sprawna, nie ma pracy lub ma sezonowy czy przypadkowy zarobek. W sprawozdaniu na temat sytuacji na światowym rynku pracy przygotowanym przez MOP zaznaczono, że w ostatnim czasie sytuacja ta tylko się pogarsza i w najbliższej przyszłości poziom bezrobocia sięgnie średnio 10% i będzie nadal wzrastał. Zaniepokojenie ekspertów międzynarodowych jest spowodowane wysokim poziomem bezrobocia wśród młodzieży, który sięgnął kolejnego wskaźnika maksymalnego - 13%, co wynosi 81 mln młodych osób niepracujących. Wszystkie państwa starają się pokonać bezrobocie, jednak żadnemu jeszcze nie udało się go zupełnie wyeliminować.

Analiza najnowszych badań i publikacji

Problem bezrobocia jest jednym z głównych zagadnień podejmowanych przez ukraińskich naukowców, wśród których znajdują się: S. Bandura, I. Bondar, I. Dawydowa, D. Bohynia, H. Wołyński, W. Hejeć, W. Herasymczuk, O. Hrisznowa, S. Dziuba, S. Dorohuncow, S. Kuzniecowa, E. Libanowa, J. Marszawin, J. Mikłosz, S. Moczerny, W. Skulska, A. Czuchno, I. Mocin i inni. O aktualności badania tego problemu świadczą publikacje i badania naukowe czołowych badaczy zagranicznych. Odrębne aspekty bezrobocia, przyczyny jego powstania i sposoby regulacji zostały przedstawione przez Georga A. Akerlofa, L. Grogana, Petera Artura Diamonda, Hugh'a Jackmana, Johna Maynarda Keynesa, Thomasa Roberta Malthusa, Karola Marksa, Davida Ricardo, Arthura Cecil Pigou, Milтона Friedmana, Adama Smitha, Johna Richarda Hicksa i innych.

Celem artykułu jest analiza podstawowych problemów, przyczyn, stanu, dynamiki i skutków bezrobocia, a także określenie sposobów jego pokonania na Ukrainie.

² *Занятые и безработные*, http://mari-el.regiontrud.ru/App_Shared/WebParts/DataViewers/PopupDocument [dostęp: 15.02.2016].

Ustalenia ogólne

Bezrobocie należy do problemów makroekonomicznych właściwych prawie każdemu społeczeństwu. Stanowi nieodłączną część składową gospodarki rynkowej, jeden z negatywnych skutków samej natury rynku i wynik funkcjonowania jego podstawowego prawa - popytu i podaży. Im niższy poziom rozwoju społeczno-gospodarczego państwa, tym wyższe bezrobocie, i odwrotnie. W sposób empiryczny udowodniono, że wzrost bezrobocia na 1% obniża PNB o 2%.

Bezrobocie opisuje się ilością bezrobotnych i poziomem bezrobocia (stosunek ilości oficjalnie zarejestrowanych bezrobotnych do ilości ludności pełnosprawnej). Do podstawowych kryteriów określenia struktury bezrobocia jako kategorii społecznej należą:

- płeć (z wyodrębnieniem najmniej zabezpieczonej kategorii kobiet);
- wiek (z wyodrębnieniem bezrobocia młodzieży i osób w wieku produkcyjnym);
- grupy społeczno-profesjonalne (robotnicy, pracownicy techniczni, nauczyciele, personel medyczny, urzędnicy);
- poziom edukacji;
- charakterystyki profesjonalne, poziom dochodów i zabezpieczenia; przyczyny i motywy zwolnienia z pracy.

Analiza bezrobocia w niektórych państwach wykazała, że najniższy poziom bezrobocia (2014 r.) odnotowano w Norwegii - 3,7% i Austrii - 4,9%; stosunkowo niewysoki jest też poziom bezrobocia w Niemczech - 5,4%. Najwyższe wskaźniki wśród krajów Europy Południowej odnotowane zostały w Grecji i Hiszpanii - 26,6% i 26,8%, a także w Portugalii - 17,6% i na Cyprze - 15,1%. Średni wskaźnik dla 27 krajów UE wynosi 10,9%, dlatego Francja, gdzie bezrobocie wynosi 10,8%, należy do krajów średnio statystycznych. Wśród krajów postradzieckich najlepszy wskaźnik zatrudnienia ludności posiada Estonia - 8,7% bezrobotnych, natomiast w Chorwacji - stosunkowo niedawno przyjętej do UE - poziom bezrobocia wynosi 16,6%³.

Po raz pierwszy na Ukrainie na poziomie prawnym zostało uwzględnione bezrobocie w 1991 roku wraz z przyjęciem uchwały „O zatrudnieniu

³ *Динаміка та географія безробіття в Україні та ЄС*, <http://uk.wikipedia.org/wiki> [dostęp: 17.11.2015].

ludności". Zgodnie z prawem bezrobotny to osoba w wieku produkcyjnym, która straciła pracę w wyniku niezależnych od niej przyczyn, nie ma dochodów i zarobków, a także ci obywatele, którzy po raz pierwszy wychodzą na rynek pracy, zarejestrowani w centrach zatrudnienia, poszukują pracy oraz są w stanie zacząć pracować. Bezrobotny to osoba zarejestrowana w urzędach państwowej służby zatrudnienia, która nie ma pracy, ale jej szuka oraz oficjalnie otrzymała status bezrobotnego w urzędach państwowej służby zatrudnienia⁴.

W warunkach współczesnego kryzysu gospodarczego powstał niezbyt sprzyjający klimat na ukraińskim rynku pracy. Jeśli wcześniej bezrobocie było spowodowane obiektywnymi przyczynami przejścia do gospodarki rynkowej, a sami bezrobotni stanowili niezbędny resurs w sferze zatrudnienia, to dzisiaj liczba bezrobotnych obywateli w wieku produkcyjnym szybko wzrasta i nabiera charakteru masowego, stając się realnym zagrożeniem dla dobrobytu państwowego i społecznego. Przyczyną tego zjawiska jest trwałe i nieefektywne wykorzystanie siły roboczej w przeszłości oraz brak czynników społeczno-gospodarczych, które umożliwiają wykorzystanie przez człowieka swoich umiejętności w pracy produktywnej za właściwą opłatę we współczesnych warunkach.

Na kształt bezrobocia wpływa kompleks czynników, wśród których głównymi są: problemy strukturalne w gospodarce, obniżenie tempa rozwoju gospodarczego, progres naukowo-techniczny, niedoskonałe prawo pracy, nieodpowiedniość jakości siły roboczej do potrzeb współczesnej gospodarki; brak równowagi między popytem a podażą siły roboczej praktycznie we wszystkich grupach zawodowych; sezonowa fluktuacja produkcji, niedostateczny popyt zagregowany, inflacja, niski poziom kształcenia profesjonalnego i zawodowego, niedoskonały poziom programów zatrudnienia i procesy demograficzne; niski poziom inicjatywy przedsiębiorczej obywateli.

Analiza i badanie dynamiki bezrobocia na Ukrainie wykazało, że od 2003 do 2008 roku liczba wymienionych zjawisk stale się obniżała, jednak w związku z kryzysem ekonomicznym w 2009 roku bezrobocie znowu zaczęło wzrastać, przy czym powyżej 40% bezrobotnych stanowiły osoby

⁴ Про зайнятість населення: Закон України із змінами, внесеними згідно з Законом № 406-VII від 04.07.2013 р. Ст. 243, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17> [dostęp: 17.08.2016].

w wieku od 15 do 29 lat, każdy piąty bezrobotny - w wieku od 40 do 49 lat, każdy czwarty - od 30 do 39 lat. W latach 2010-2013 obserwujemy spadek liczby ludności bezrobotnej zarówno w wieku 15-70 lat, jak i ludności produkcyjnej. Nieznaczna dynamika pozytywna popytu na pracowników nie wiąże się ze wzrostem gospodarki czy ze stworzeniem nowych miejsc pracy, lecz „sezonowością” rynku pracy. W rzeczywistości pozytywna tendencja poziomu bezrobocia na Ukrainie odbiega od rzeczywistej, ponieważ istnieje dużo problemów dotyczących statystyki bezrobocia na Ukrainie, które nie pozwalają obiektywnie oceniać jego stanu rzeczywistego. Statystyka nie uwzględnia zatrudnienia częściowego, czyli osób, które straciły „nadzieję na pracę” i nie są zarejestrowane w urzędzie zatrudnienia, a także tych znajdujących się na długich urloпах z inicjatywy administracji i uważających się za zatrudnione. Nieścisłości statystyczne mają podłoże także w nieprawidłowo podanych informacjach przez samych bezrobotnych.

Jak stwierdza O. Czuryłowa, duża ilość Ukraińców pracuje nieoficjalnie. Nie zaliczano do tej listy bezrobotnych rolników, którzy żyją tylko z uprawiania własnej ziemi, a także tych mających tymczasowe zarobki. Znaczna część ludności zatrudniona jest w warunkach wymuszonego zatrudnienia częściowego. Liczba osób pracujących z niepełnym dniem (tygodniem) roboczym przewyższa 2 mln osób⁵.

Na Ukrainie, w odróżnieniu od krajów UE, istnieje duża liczba nieoficjalnych bezrobotnych, których nie ma na liście urzędów zatrudnienia, czyli nie są oni uwzględniani w statystyce oficjalnej, co też prowadzi do nieprawidłowości w jego pomiarach. Do urzędów zatrudnienia zwraca się mniej niż 20% bezrobotnych. Ukraińcy, podobnie jak Rosjanie, pracują niepełny dzień i podobnie do Mołdawian wyjeżdżają do pracy w innych krajach. Taka sytuacja wiąże się z tym, że w Europie wypłaty bezrobotnym stanowią nie mniej niż 1 tys. euro, a proces otrzymania tej wypłaty jest stosunkowo prosty. Na Ukrainie wypłaty te nie przewyższają minimum egzystencji (za które właściwie nie można przeżyć), natomiast o takie wypłaty można się starać po 91. dniu od dnia zwolnienia, przy czym powinna być uwzględniona umowa zgody wzajemnej stron (pracownika i pracodawcy). Dlatego

5 O. A. Чурилова, *Безробіття в Україні: причини, види, наслідки*, [w:] *Наукові доробки молоді – вирішення проблем євроінтеграції*, A. Krulova (red.), Харків 2008, Wydawnictwo „Континент”, s. 182–184.

większość bezrobotnych nie chce czekać więcej niż trzy miesiące i zaczyna samodzielnie szukać pracy, często wyjeżdżają za granicę.

Jak sugerują N. Zajarna i A. Sewrjukowa, dokładna liczba niezatrudnionych na Ukrainie pozostaje nieznana - przez niedoskonałość systemu obliczenia⁶. Badania wskazują, że znaczne przewyższenie propozycji siły roboczej, które obecnie istnieje na Ukrainie, doprowadza do wzrostu ilości „chronicznego bezrobocia”, co dotyczy osób niemogących znaleźć pracy dłużej niż w ciągu roku⁷.

W ostatnim czasie problem bezrobocia na Ukrainie staje się coraz poważniejszy. Wskutek wielkiej liczby przesiedleńców ze wschodu Ukrainy zwiększyła się ilość pretendentów do każdej wolnej posady. Oprócz tego coraz większa ilość przedsiębiorstw częściowo lub w całości zatrzymuje swoją działalność, co też doprowadza do zwolnienia personelu i wzrostu liczby bezrobotnych.

Zgodnie ze stanem na 1 lutego 2015 roku, na Ukrainie jest zarejestrowanych 524,4 tys. bezrobotnych (dla porównania - 512,2 tys. w styczniu), wśród nich 415 tys. osób otrzymuje świadczenia dla bezrobotnych. Wśród ludności miejskiej zarejestrowano 305,8 tys. bezrobotnych, a wśród wiejskiej - 218,6 tys. osób. Według danych Sztandaru Państwowego, zgodnie ze stanem na 1 lutego 2016 roku liczba bezrobotnych wyniosła 508,6 tys. osób, z nich 414,4 tys. otrzymuje świadczenia⁸.

Jak sugerują T. Czernysz i O. Własenko, obecnie na Ukrainie nie mogą znaleźć pracy nie tylko osoby z niską konkurencyjnością na rynku pracy, ale także osoby z wykształceniem wyższym i wysokim poziomem kształcenia zawodowego⁹. Dzisiaj najbardziej dotkliwym problemem na Ukrainie jest wysoki poziom bezrobocia wśród osób z wykształceniem wyższym. Wykształcenie wyższe na Ukrainie stało się trendem, przez który w kraju brak ludzi ze specjalizacjami technicznymi. Znalezienie pracy przez absolwentów uczelni ze specjalizacjami takimi, jak prawnik czy ekonomista,

6 Н. М. Зайрна, А. Р. Сєврюкова. Вплив безробіття на суспільство та соціально-економічні показники, Н. Науковий вісник ННМУ України, 123/2011, s. 309-313.

7 К. А. Лобачівна. Статистика підприємств і квітій і проблеми безробіття в Україні, „Управління розвитком”, 166(113)/2011, s. 85-86.

8 Державний комітет статистики України. Офіційний сайт державної служби статистики. Електронний каталог даних: <http://www.ukrstat.gov.ua> [доступ: 11.03.2016].

9 Т. Черныш (О.В. Васенко). Суб'єктивні та об'єктивні фактори безробіття в Україні, „Україна: аспекти праці”, 3/2006, s. 8-12.

jest bardzo trudne. Rozwiązanie tego problemu, zdaniem J. Marszawina, wymaga opracowania efektywnego systemu prognozowania potrzeb rynku pracy w przekroju profesjonalnym, podwyższenia efektywności orientacji ludności, a przede wszystkim młodzieży oraz udoskonalenia kształcenia zawodowego i podyplomowego, podwyższania kwalifikacji ludności¹⁰.

Ostatnio sytuacja z zatrudnieniem młodzieży na Ukrainie stale się zaostrza; wzrasta wskaźnik ciężkości młodzieży w ogólnej liczbie bezrobotnych Ukraińców, który wynosi 30%. Młodzież jest odrębną częścią rynku pracy i rozwija się nieco inaczej niż cały rynek, ponieważ - z jednej strony, wiek sprzyja wysokiej mobilności i otwartości, z innej zaś - młodzieży brak odpowiedniego doświadczenia dla konkurencyjności na rynku pracy. Dlatego bezrobocie młodzieży uznaje się za jeden z najbardziej ostrych problemów społeczno-gospodarczych Ukrainy. Istnieją dwie główne przyczyny wzrostu bezrobocia młodzieży na Ukrainie. Po pierwsze, znaczna część absolwentów uczelni nie jest w stanie konkurować z bardziej doświadczonymi pretendentami na miejsce pracy, co też świadczy o nieodpowiedzialności poziomu kształcenia zawodowców na Ukrainie i potrzeb produkowania. Po drugie, zwolnienia dotyczą głównie pracowników z mniejszym doświadczeniem pracy, a większość z nich to młodzi ludzie.

Przyczyny i skutki niezatrudnienia ludności Ukrainy

Badania wskazują, że wśród negatywnych skutków społeczno-gospodarczych, spowodowanych brakiem dostatecznej ilości miejsc pracy na Ukrainie, należy wyodrębnić: podwyższenie napięcia społecznego, wzrost ilości schorzeń psychicznych, podwyższenie dyferencjacji społecznej, zaostrzenie sytuacji kryminalnej, spadek aktywności zawodowej, zmniejszenie dochodów podatkowych, spadek PNB, spadek poziomu życia ludności, wreszcie wzrost wydatków na wsparcie bezrobotnych¹¹.

Bezpośrednią przyczyną migracji zarobkowych w każdym odrębnym przypadku jest niezgodność interesów i wymogów pracownika z konkretnym

¹⁰ Ю. М. Маршавин, *Методологічні та прикладні засади визначення економічних втрат від професійного дисбалансу на ринку праці України*, „Ринок праці та зайнятість населення”, 2/2013, s. 3–7.

¹¹ В. П. Федоренко, *Ринок праці в Україні та економічні тенденції зумовлені світовою економічною кризою*, „Економіка та держава”, 1/2009, s. 4–5.

miejscem pracy, zaś w skali makroekonomicznej - niezgodność między istniejącym podziałem roboczych miejsc i potrzebami modelu rozwoju społeczno-gospodarczego. Zdaniem O. Czurilowej, przyczyny powstania bezrobocia to: migracja siły roboczej (5 mln. Ukraińców w krajach Zachodu), spadek gospodarki i odpowiednio skracanie popytu zagregowanego na siłę roboczą, zmiany strukturalne, ograniczona ilość miejsc pracy oraz procesy prywatyzacji¹².

Konkretyzacja przyczyn niezatrudnienia ludności Ukrainy prezentuje, że najczęściej u źródeł takiego stanu rzeczy leży zwolnienie z pracy na własne życzenie. Jednak takie życzenie wiąże się z trudnymi warunkami pracy, nieregulowaną wypłatą lub w ogóle jej brakiem etc.

Należy także odnotować, że oprócz skutków społeczno-gospodarczych bezrobocie także wywołuje efekty społeczno-psychologiczne. Zazwyczaj oceniane są tylko gospodarcze skutki bezrobocia, na przykład rejestrowana liczba zwolnionych pracowników lub osób, które zwróciły się do centrów zatrudnienia, obliczana jest kwota wydanych wypłat dla bezrobotnych i in. O wiele trudniej obliczyć reperkusje społeczno-psychologiczne, które nie poddają się obliczeniom. M. Brenner, przez ponad trzydzieści lat badający społeczne skutki bezrobocia w Stanach Zjednoczonych, udowodnił, że wzrost niezatrudnienia w skali państwowej na 1% doprowadza do zwiększenia samobójstw o 4,1%, pacjentów klinik psychiatrycznych - 3,1%, liczby morderstw zaś o 5,7%.

Badania wskazują, że do negatywnych skutków bezrobocia należą także: pogorszenie się klimatu społeczno-psychologicznego w pracy, niepewność dnia jutrzejszego, utrata kwalifikacji, niepewność własnych sił i możliwości, utrata inicjatywy, wzrost bodźców do realizacji przestępstw, degradacja osobistości (alkoholizm, narkomania etc.)¹³.

Bezrobocie to trudny egzamin dla całej rodziny. Bezrobotni tracą poczucie własnej godności, czują się winni przed swoimi bliskimi, przestają siebie akceptować, co doprowadza do problemów psychicznych, samobójstw i innych rodzajów zachowania dewiacyjnego. Wszystkie te czynniki skłaniają bezrobotnych do aktywności politycznej: udziału w demonstracjach

12 О. А. Чурилова, *Безробіття в Україні: причини, види, наслідки*, [w:] *Пікушова доробки молоді - вирішенню проблем...*, dz. cyt.

13 Н. В. Фатсєнко, *Н. В. Соціально-економічні наслідки безробіття...*, *Формування ринкових відносин в Україні*, 8/2007, s. 114-117.

i mityngach, innych akcjach protestacyjnych. Podczas znacznego wzrostu liczby osób poszukujących przez dłuższy czas pracy, znajdujących się w rozpacz i zdolnych do radykalnych zachowań, bezrobocie może stanowić zagrożenie dla narodowego rozwoju i bezpieczeństwa, a także stać się główną przyczyną destabilizacji społeczno-gospodarczej. Właśnie dlatego to zjawisko należy uważać za ważny problem gospodarczy i społeczny.

Uwzględniając sytuację demograficzną i społeczno-gospodarczą w różnych regionach Ukrainy, można przypuścić, że w bliższej i dalszej przyszłości problem bezrobocia będzie się jeszcze bardziej pogłębiał. Dlatego dzisiaj ta kwestia jest nadzwyczaj aktualna i wymaga znacznej uwagi ze strony państwa w celu regulacji stabilności, określenia głównych czynników i analizy stanu wskaźników oddziałujących na bezrobocie.

Propozycje rozwiązania problemu

Wśród wielu propozycji, które zdaniem naukowców i praktyków, mogłyby sprzyjać rozwiązaniu tej kwestii, przedstawimy dwie. Zanim jednak zostaną one omówione, wskażemy dwie wytyczne, w odniesieniu do których sformułowane zostaną proponowane podejścia do zjawiska bezrobocia.

1. Trudna sytuacja polityczna, społeczno-gospodarczą i demograficzna na Ukrainie, nieregulowanie prawne stosunków pracy i stosunków przemysłowych między państwem, pracodawcami i pracownikami, obniżenie poziomu życia, stały wzrost bezrobocia - te problemy wymagają rozwiązania w sposób cywilizowany. Niezbędne zatem staje się zbadanie, uogólnienie i adaptacja dobrych wzorców i doświadczeń zagranicznych wraz ze wskazaniem możliwości jak najlepszego wykorzystania ich w gospodarce narodowej.
2. Regulowanie bezrobocia wymaga realizacji kompleksu działań aktywnych (kształcenie profesjonalne, organizacja prac społecznych, wsparcie finansowe bezrobotnych, planujących zakładanie własnej działalności) i pasywnych (wsparcie finansowe, programy przedwczesnego wyjścia na emeryturę), których celem jest zachowanie motywacji do pracy u bezrobotnych i niezatrudnionych obywateli czy też sprzyjanie poszukiwaniu pracy i zatrudnieniu. Przy jednoczesnym stosowaniu tych działań, nacisk należy położyć na podejście

aktywne. Wśród nich do najbardziej efektywnych należy zaliczyć, moim zdaniem, profesjonalne kształcenie bezrobotnych.

Propozycja pierwsza. Model rynku narodowego tworzą systemy kształcenia i podnoszenia kwalifikacji pracowników oraz zasobów regulacji stosunków pracy etc. W związku z tym wyodrębnia się trzy najbardziej znane modele rynku pracy:

- a) Model paternalistyczny. System stosunków pracy opiera się na tak zwanej zasadzie „odwiecznego najmu”, „odwiecznego zatrudnienia”. Przewiduje on gwarancję zatrudnienia pracowników na cały okres działalności zawodowej. Przedsiębiorca daje pracownikowi możliwość długotrwałej pracy pod warunkiem spełnienia norm regulacyjnych do wieku 55-60 lat. Najbardziej całościowo model ten jest realizowany w Japonii, gdzie stabilność kadr jest nadzwyczaj wysoka, natomiast poziom bezrobocia (2-3%) i zmienność personelu (2%) niskie.
- b) Model liberalny. Należy do najbardziej dynamicznych. Jego istota polega na zachowaniu odpowiedzialności człowieka, jego samorealizacji z minimalną odpowiedzialnością społeczeństwa za jednostkę. Siła robocza w tych krajach wyróżnia się wysokim poziomem mobilności (około 10% pracujących w USA, zwłaszcza 20-40% młodzieży, co roku zmienia zawód). Gdy zachodzi potrzeba zmniejszenia liczebności siły roboczej pracodawca stosuje zwolnienia, nie zaś przejście do reżimu niepełnego zatrudnienia. Pomoc finansowa dla bezrobotnych wypłacana jest nie dłużej niż pół roku, co zachęca człowieka do poszukiwań pracy. Ten model właściwy jest dla USA, Kanady i Australii.
- c) Model socjalno-demokratyczny. Opiera się on na zasadach prowadzenia polityki aktywnej na rynku pracy, zwłaszcza na wypracowaniu działań gwarantujących kształcenie profesjonalne i nauczanie bezrobotnych, tworzenie nowych miejsc pracy, koordynowanie migracji ludności i siły roboczej, wsparcie samozatrudnienia. Koszty inwestowane przeznaczone są nie na wsparcie bezrobotnych, lecz na podwyższenie konkurencyjności siły roboczej na rynku pracy.

Kolebką tego modelu jest rynek pracy Szwecji, a także Niemiec, Francji, Austrii, Finlandii.

Z wymienionych modeli właśnie ten najbardziej odpowiada dzisiejszym potrzebom Ukrainy.

Propozycja druga. Kształcenie zawodowe wpływa na jednostkę i podnosi pewność siebie. Skupione zaś na bezrobotnych zapewnia profesjonalną samorealizację osoby, otrzymania nowego zawodu czy specjalności, kształci też dogłębną wiedzę, umiejętności i zdolności profesjonalne oraz pozwala na pokonanie wykluczenia społeczno-gospodarczego, sytuacyjno-rolowej i in., spowodowanego utratą pracy.

Aktualność rozwoju nauczania profesjonalnego bezrobotnych w systemie Państwowej Służby Zatrudnienia Ukrainy jest potwierdzona wzrostem liczby obywateli potrzebujących tych usług. W kontekście głównych postanowień dotyczących społeczno-pedagogicznych systemów „nauczanie profesjonalne bezrobotnych” powinno bazować na współczesnych ideach, związanych z edukacją dorosłych. Jego sukces w dużej mierze zależy od zorientowania na zapotrzebowania rynku pracy oraz od uwzględnienia pragnień i możliwości osoby bezrobotnej.

Bezrobotni skierowani na kształcenie zawodowe przez Państwową Służbę Zatrudnienia Ukrainy są specyficzną kategorią słuchaczy. Potrzebują oni bowiem uwzględnienia osobliwości nauczania profesjonalnego, wśród których liczą się przede wszystkim: ścisłe terminy nauczania, praktyczne skierowanie nauczania, brak ściśle określonego procesu wychowawczego.

Takie podejście spowodowane jest nie tylko ich osobliwościami wiekowymi, istnieniem pewnego doświadczenia profesjonalnego, ale także tym, że znajdują się oni na etapie poszukiwania pracy. Ma to wpływ na sferę emocjonalną, motywacyjną i behawiorystyczną takich obywateli. Uwzględnienie tych wszystkich czynników w procesie organizacji ich kształcenia zawodowego prowadzi do tworzenia nowych wymogów dla technologii, form, metod i zasobów nauczania.

Podsumowanie

Rozwiązanie problemów narodowego rynku pracy w ogóle oraz problemu bezrobocia w szczególności należy realizować z uwzględnieniem najbardziej odpowiedniego doświadczenia zagranicznego. Jednak jego wykorzystanie wymaga wprowadzenia korekt i kierowania się rozsądkiem, a także uwzględnienia warunków społeczno-gospodarczych i mentalności Ukraińców.

Literatura przedmiotu

- Державний комітет статистики України, //www.ukrstat.gov.ua/.*
Динаміка та географія безробіття в Україні та ЄС, <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
- Заярна Н. М., Севрюкова А. Р., *Вплив безробіття на суспільство та соціально-економічні наслідки*, „Науковий вісник НЛТУ України”, 21 (2).
- Лопатіна К.А., *Стан та напрями ліквідації проблеми безробіття в Україні*, „Управління розвитком”, 16 (113).
- Маршавін Ю.М, (2013), *Методологічні та прикладні засади визначення економічних втрат від професійного дисбалансу на ринку праці України*, „Ринок праці та зайнятість населення”, 2.
- Занятыє и безработные, http://mari-el.regiontrud.ru/App_Shared/WebParts/DataViewers/PopupDocument.*
- Закон України із змінами, внесеними згідно з Законом № 406 - VII, <http://zakonp.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
- Фатеєнко Н. В. (2007), *Соціально-економічні наслідки безробіття*, „Формування ринкових відносин в Україні”, 8.
- Федоренко В. Г. (2009), *Ринок праці в Україні та економічні тенденції в умовах світової економічної кризи*, „Економіка та держава”, і.
- Черныш Т., Власенко, О. (2006), *Сутність та особливості довгострокового безробіття в Україні*, „Україна: аспекти праці”, 3.
- Чурилова О.А., *Безробіття в Україні: причини, види, наслідки*, [w:] *Наукові доробки молоді - вирішенню проблем євроінтеграції*, А. Krulova (red.), Харків 2008, Wydawnictwo „Континент”.

Streszczenie

Autor traktuje bezrobocie jako problem makroekonomiczny, integralną składową gospodarki rynkowej, jeden z negatywnych skutków natury rynku pracy, właściwy praktycznie każdemu społeczeństwu świata, który obecnie szczególnie się nasilnia. W artykule przedstawiono wyniki analizy współczesnego stanu bezrobocia na Ukrainie i wybrane przyczyny wpływające na jego współczesną dynamikę. Przedstawiono dwie propozycje, które mogłyby przyczynić się do rozwiązania tego problemu: nauka, uogólnienie i adaptacja najlepszych doświadczeń zagranicznych oraz tworzenie warunków dla szkolenia zawodowego bezrobotnych.

Słowa kluczowe: bezrobocie, rynek pracy, pracownicy.

Abstract

The author considers unemployment as macroeconomic problem, integral part of the market economy, one of negative consequences of the labour market, characteristic of every society. The problem is becoming particularly important nowadays. The article indicates the results of the analysis of unemployment in Ukraine and reasons influencing its current dynamic. Two suggestions may solve this problem: study, generalization and adaptation the best examples of foreign experience in the Ukrainian economy and creating conditions for effective professional training of the unemployed.

Keywords: unemployment, labor market, labour force.